

UPPSLUKAD AV ISLAND

FOTO OCH TEXT: MATS ANDERSSON

Jag vaknar med ett ryck. Två män står utanför min bil mitt i natten och knackar på. Jag parkerade här mitt ute i ödemarken strax efter 01.00 efter en lyckad fotosession i det geotermiska området. Aningen skräckslagen griper jag efter min kniv och mer eller mindre visar den ganska tydligt för mina nattliga ”gäster” - hasar mig upp och fram till bildörren.

– What do you want?, frågar jag.

En av männen håller upp en karta och förklarar på knackig engelska att det är hans mark. Lika bra att ta tjuren vid hornen. Jag öppnar dörren på glänt, fortfarande med kniven i min hand, nu lite mer dold. Det visar sig att det faktiskt är markägaren och han talar lugnt om att jag inte får stå här. Det är privat mark.

En resa runt Europas största glaciär

Efter att ha utlovat att flytta på mig, fortfarande lite skärrad, så vänder de båda männen om och går bort mot sin bil. Det krasar från deras kängor när de går på det hårda, torra gruset. En lätt doft av svavel sveper in i bilen. Det är ganska mörkt ute eftersom en matta av moln svept in från väster och ligger som ett lock över bergstopparna.

Jag skakar lite, mest för att jag fryser tror jag. Det är endast 4 °C nu på natten. Yrvaken sätter jag mig bakom ratten och åker vidare väster ut. Efter ca åtta mil hittar jag en ny plats att parkera på. Det här kan väl ändå inte vara hans mark också, tänker jag. Kryper ner i sovsäcken med alla kläderna på. Fryser. Somnar snart till ljudet av det stora vattenfallet som skymtar precis bakom min bil där jag parkerat.

Kärt återseende

Min passion för Island tog fart 2006 när jag fick uppleva landet för första gången. Hänförd. Det fanns nästan inga ord att beskriva själva upplevelsen och alla synintrycken. 2006 reste jag med familjen och det blev lite av en turistresa där fotograferandet blev av karraktären ”knäppa kort”. Men redan då bestämde jag mig för att inom en snar framtid återvända själv. Bara åka runt och ägna mig åt mitt bildskapande.

En snar framtid innebar dock nästan nio år senare. Mycket annat kom emellan. Men nu är jag här igen, sommaren 2015.

Förstenade jättar i havet

Med en duns dimper flygplanet ner i Keflavik mycket tidigt på morgonen. Äntligen. Det förtrollade landet ligger bara och väntar på mig. När jag kliver utanför dörrarna på flygplatsen så känner jag genast igen den ”höga” luften och lukterna. Tänk att sådant kan sätta så djupa spår och återupplevas med samma känsla så här många år efter mitt första besök. Jag hämtar min hyrbil och ger mig iväg direkt. Min plan är att först åka öster ut från Reykjavik för att sedan ta mig runt den stora glaciären.

Vatnajökul, Europas största glaciär

Mitt första stopp blir vid ett mycket vackert vattenfall nära det kända Skogafoss-fallet. Här får jag dessutom vara helt för mig själv. Underbart. Naturen bjuder upp till dans - sol, moln och lätta regnskurar med jämna mellanrum. Helt perfekt. Den här första dagens huvudmål är dock de spetsiga klipporna vid Vik. En mycket fascinerande plats. Efter några timmars bildskapande vid fallet och därefter ytterligare några timmars bilfärd gör jag mitt stopp i en liten "by" Reynisfjara strax väster om den lilla byn Vik. Här får jag en bättre fotograferingsvinkel än från stranden vid Vik konstaterar jag. Helt hänförd fotograferar jag från stranden ända fram till klockan två på natten. De spetsiga klipporna där ute i havet, som enligt sägnen är två förstenade jättar och skeppet de försökte sänka, ser nästan överkliga ut. Ljuset är perfekt. Blått. Och havet agerar så där lagom ilsket och kastar upp vatten långt upp på stranden, vilket skapar vackert vitt skum som tillför mycket till bilderna. Nöjd och belåten traskar jag åter mot bilen. Kängorna gräver ner sig djupt bland strandens stenar. Varje fotsteg bromsas upp och vandringen hem tar ganska lång tid. I horisonten syns nu den första strimman av ljus. Gulrött. Så vackert.

300 meter djup sjö med tusenåriga isberg

Jag vaknar redan vi fem-tiden på morgonen. Havets brus hörs svagt. De första solstrålarna letar sig fram och in i bilen. Jag öppnar dörren och möts av en härligt svalkande havsbris. Det luktar hav. Havsfåglarna är i full gång och deras skrånande ekar mellan bergen. Lunnefåglar passerar tätt över mig som små projektiler med näbbarna fulla av blänkande småfisk. En härlig dag har fötts. Jag börjar med en lång vandring längs den svarta stranden. De förstenade jättarna och skeppet har jag bakom min rygg när jag sakta vandrar mot en stor klippa långt där borta. Jag passerar resterna av ett förlist skepp. Bara kölen i grått trä finns kvar och är vackert begravd i sanden. Några fåglar dyker ilsket mot mitt huvud när jag förmodligen inkräktar på deras revir. Solen värmer redan en aning. Det värker lite i axeln där kameran med stativet vilar. Kamera nummer två hänger på ryggen. Det här är livet. Efter någon timmes vandring så är jag åter tillbaka vid bilen. Jag tänder spritköket och tillagar lite gröt och en varm kopp te. Tänk att en simpel frukost kan smaka så bra. Äter sakta och stirrar bara meditativt ut över det blåa havet – och där borta tycks de förstenade jättarna le mot mig.

(Artikeln fortsätter på nästa uppslag)

De vilar skönt i det svalkande havet efter nattens ståhej. Jag packar i ordning och ger mig av igen. I natt har jag tänkt skapa bilder vid den stora glaciärsjön Jökulsárlón. Jag vill uppleva ljudet och se hur isflaken spottas ut i havet – för att sedan spolas upp på den svarta stranden. Och scenariot blir precis lika spektakulärt som jag hade föreställt mig. Fascinerande. Men samtidigt är det ganska sorgligt. Glaciären smälter med en rasande fart. Krymper. Många tankar far genom huvudet den natten när jag försöker skapa de bilder jag är ute efter. Hur kan jag som bildskapare förmedla vad som händer med vår natur. Får aldrig vi människor nog? Hur långt ska det gå innan vi vaknar upp och gör något åt vår situation?

Strax innan 02.00 känner jag mig färdig. Det är riktigt kallt. Jag kryper ner i sovsäcken med alla kläder på – men efter en timme står jag inte ut. Det är för kallt. Jag tvingas starta bilen en stund för att få lite värme. Utanför skymtar jag mina båda kängor på marken. Dyblöta då havet spolade över mina ben när jag glömde tid och rum vid de rykande vägorna och gnistrande isbitarna på den svarta lavastranden tidigare under natten.

Jordens innersta eld mycket nära

Resans absoluta höjdpunkt skulle bli de rykande områdena runt Hverir. Den plats där jag började min berättelse. Mardrömsnatten med de två männen som knackade på mitt ute i ödemarken. Mitt på dagen fotograferar jag mycket i hela det geotermiska området. Rekognoserar bra platser för att sedan kunna återvända på natten när alla människor är borta. Då är också ljuset sådant som jag är ute efter. Det är mycket fascinerande att vandra runt här helt själv. Särskilt spännande blir det när man tänker på att rakt under mig är jordens innersta eld mycket, mycket nära den tunna jordskorpan som jag går på. 1.000-1.200 grader varm är magman. Magma-kammaren är så nära marken här att den värmer vattnet/leran till ca 200 grader nere i marken, vilket gör att det fullkomligt kokar över allt i marken där jag går. Jag vandrar runt i ett fält där det sannolikt är 100 grader varmt mycket nära mina kängor. Marken sjunker även på vissa ställen och jag använder stativet likt en ishacka när man är ute på sjöisen. Hackar och känner om marken bär. På vissa ställen “ryker” det rejält från marken och när inte vinden ligger på för mycket skapas ångmoln närmre 20-talet meter upp i luften. Den här platsen är precis så fascinerande som jag hade tänkt mig och jag har svårt att slita mig.

(Artikeln fortsätter på nästa uppslag)

Dränker bilen

Efter många mil på asfalterade vägar längs öns östra och norra del kommer jag fram till en stor informationstavla. Här börjar grusvägarna. På tavlan finns bland annat en skylt där man ser en ”Jeep” som vadar i vatten och vid sidan om den en ”vanlig” bil, som min, med ett stort kryss över. Jag tänker att det där är överdrivet. Jag har ju 4-hjulsdrift i vilket fall och det ska nog gå bra. Vägarna är onekligen mycket dåliga. Sämre och sämre blir dom och jag får en liten obehagskänsla i magen.

Ska jag vända? Näe – det går ju inte. Jag har kört närmre tre timmar nu. Bära eller brista. Det skumpar rejält i bilen och min medelhastighet är strax under 40 km/h. Tilläggas är då att jag verkligen kör så fort jag kan för att hinna ner till Landmannalaugar i de södra delarna av ön innan kvällen. Den beryktade vägen heter F26. De första passagerna med vatten kommer. Det går bra. Men att köra ut med en bil i en vattenfors känns onekligen konstigt. Vägen blir ytterligare sämre och vattenöverfarterna bredare och djupare. Så långt ögat når ser man bara stenöken. Inga hus. Vid några enstaka tillfällen ser jag får som går och betar.

Jag kommer fram till en vattenöverfart som består av två delar, dvs det är en liten landtunga långt där ute i forsen. Långt framför mig skymtar jag en större bil och tänker att har de klarat det här så borde även jag fixa det. Jag tar lite fart och lyckas passera den första forsen. Dock är det betydligt djupare än jag trott och vattnet forsar upp över motorhuven vid ett tillfälle. Med hjärtat i halsgropen står jag på den lilla landtungan mitt mellan de båda forsarna. Jag samlar mod till mig och trycker på gasen och bilen klyver vattnet en stund för att i nästa ögonblick sjunka ner så djupt så vattnet återigen forsar upp över motorhuven. Den här gången blir det dock inte grundare utan vattnet fortsätter att vara lika djupt och bilen tvärstannar mitt ute i forsen. Den får nog inte luft pga att vattnet förmodligen forsar in genom luftintaget. Panik! Jag skymtar den andra bilen långt där borta och tutar hysteriskt. Tutan fungerar 4-5 gånger sedan dör den också. Alla bilens varningslampor lyser, den är stendöd. Hjärtklappning och panik. Jag själv här ute med en dränkt bil och inga försäkringar som täcker det här. Jag vrider om nyckeln gång på gång. Inget händer. Det bara klickar. Jag hissar ner bilrutan och tittar ut – vattnet är nästan upp på halva dörren.

Men det tycks som någon är med mig därute – den större bilen jag skymtade långt där framme har sett vad som hände. De kommer åter. För en stund känns det som det här kan gå vägen. När de väl är framme så visar det sig att de faktiskt inte kan göra något. Skrikandes till varandra, med det dånande forsande vattnen runt om, får jag svaret att de inte har någon bogserlina. Det är nära att jag ger upp och tänker tanken att öppna dörren för att lämna bilen. Jag provar dock att vrida om tändningsnyckeln igen och bilen hostar faktiskt till. Tiotalet panikartade försök att starta – och till slut hostar bilen igång och jag får i drive och lyckas köra upp på stranden.

Skräckfärden fortsätter

Familjen med den större bilen tror inte det är sant. Vi bara står och tittar när det fullkomligt forsar vatten ur min bil. De är från Schweiz och är mycket trevliga. De erbjuder sig snällt att åka före mig resten av färden ner mot södern och asfaltvägarna. Vägen blir faktiskt ännu sämre och ytterligare flera stora vattendrag tvingas jag passera. Men nu kör de med den stora bilen först och provar flera ställen för att finna den väg där det är som grundast. Och det går till slut vägen. Väg F26 besegrade inte mig och min lilla 4-hjulsdrivna Skoda. Och jag måste medge att när jag till slut kommer fram till den asfalterade vägen så känns det som en mycket stor lättnad.

”Jag vandrar runt i ett fält där det sannolikt är 100 grader varmt mycket nära mina kängor.”

En sak är helt säker – Islänningarnas varningsskyltar ska man ta på största allvar. Aldrig mer en färd i dessa områden med en för liten bil. Hur som så blev min resa runt Europas största glaciär över förväntningarna. Jag fick den tid jag behövde för att kunna skapa mina drömmars bilder. Bilder som förhoppningsvis bär mina fingeravtryck. Och jag hoppas att jag inom en snar framtid kan återvända. För att bli ”Lost in Iceland” igen. ■

(Artikeln fortsätter på nästa uppslag)

Fakta

Antal körda km: 180
Snittfart på väg F26: Ca 35 km/h
Hyrbil: Skoda Superb kombi 4x4 wd.
Går bra att sova i även om man är 191.
Kostnad hyrbil: ca 6.000 SEK/vecka
Kostnad flyg: ca 5–6.000 SEK
Kamerautrustning (handbagage): D300, D3, D4 med 14-24, 24-70 samt 70-200. Max vikt 10 kg.
Temperaturer i juli: Natt cirka 4–5°C. Dag cirka 11–15°C
Kostnad övernattning: I bilen 0 SEK. Kamping 0 SEK.
Hotell ca 1.500–2.000 SEK

Mats Andersson/N

bor i Bashult utanför Jönköping. Familjen består av Anna, sonen Julius, hundarna Frasse och Orvar samt hästen Freja. Inspireras just nu av Michael Ackerman, Anders Petersen, JH Engström, Sally Mann, Ernst Haas, Heikki Willamo, Nick Brandt med flera. Böcker: Årstiderna (2009), 24 bilder säger samma som 1977 ord (2010), John Bauers Skogar (2011), Djur. 66 bilder (2011), I några sekunders oändlighet (tillsammans med Anna Clarén 2012), Fotografi (2012), Intimations (2013), Gryning (2013), Möten (tillsammans med Heikki Willamo 2014). Invald 2011 i Naturfotograferna/N. Övrigt: Art Director/Fotograf på reklambyrån Concret i Jönköping. Gillar sportdykning och road racing. Utrustning: Nikon D3 och D4. Optik 14-600 mm. Webb: matsandersson.nu